

תפ"ח (מרכז) 38074-04-13 - מדינת ישראל נ' אריציה אקאל סונגו (אלן)

פלילי - שיקולי ענישה

var MareMakom = "תפח (מרכז) 38074-04-13 - מדינת ישראל נ' אריציה אקאל סונגו (אלן), תק-מח 2015(4),
{;p.IDHidden{display:none ;" (31/12/2015)40931

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

תפ"ח 38074-04-13 מדינת ישראל נ' סונגו (עציר) 31 דצמבר 2015

לפני	
כב' השופט מנחם פינקלשטיין, סג"נ, אב"ד	
כב' השופטת ליאורה ברודי,	
כב' השופט רמי אמיר	
המאשימה	מדינת ישראל
נגד	
הנאשם	אריציה אקאל סונגו (אלן) (עציר)

נוכחים:

ב"כ המאשימה - עו"ד אילה אורן

ב"כ הנאשם - עו"ד קטי צוויטקוב

הנאשם הובא על ידי שב"ס

משפחת המנוחה וב"כ - עו"ד ורד אנוך

גזר דין

כללי

עמוד 1

1. הנאשם, אזרח קונגו יליד 1983, הורשע, לאחר שמיעת ראיות, ברצח בכוונה תחילה של המנוחה זהבה צ'קול ז"ל ("המנוחה"), עבירה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ("החוק").
2. בלילה שבין 26.3.13 לבין 27.3.13 אירח הנאשם את המנוחה בדירה בה התגורר, בקומה החמישית במלון כרמל בנתניה. לאחר דין ודברים ביניהם החליט הנאשם להמיתה. הוא חנק אותה בחוזקה עד אשר נפחה נשמתה, וגרם כך למותה. בהמשך השליך הנאשם את גופתה של המנוחה מחלון הדירה. המנוחה הייתה כבת 18.5 שנים במותה.
3. כעת באים אנו לגזור את דינו של הנאשם, ולדון בחיובו בפיצויים.
4. בכל הנוגע לעונש המאסר - לא הייתה כל מחלוקת בין הצדדים שיש לגזור על הנאשם מאסר עולם, שהוא עונש החובה הקבוע בסעיף 300(א) לחוק.
5. נותר, אפוא, לדון בעניין הפיצויים.

השופט רמי אמיר:

1. לעניין החיוב בפיצויים - נחלקו הצדדים בדעותיהם. שניהם הסכימו שיש מקום לחיוב בפיצויים, אך נחלקו בשני אלה - הן בדבר האפשרות לחיוב בפיצויים לטובת מספר קרובי משפחה של המנוחה, כך שהסכום המצטבר של הפיצויים לכולם יעלה על הסכום המירבי לפי סעיף 77 לחוק; והן בדבר שיעורו הראוי של החיוב בפיצויים במקרה זה.
2. לבקשת ב"כ המאשימה (בעקבות בקשת משפחת המנוחה) הקדמנו והורינו, כי לצורך עניין הפיצויים, וכן על מנת שישמע קולה של משפחת המנוחה - יוגש תסקיר על אודות המשפחה לפי סעיף 187(ב1) לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב-1982.
3. התסקיר שהוגש לנו הציג תמונה קשה וכואבת. המנוחה הייתה כבת 18.5 שנים במותה, והותירה אחריה אמא (כבת 39 כיום), ושלושה אחים-למחצה קטינים (האחיות בנות 14 ו-13 כיום, והאח בן 7 כיום). האם ילדה את המנוחה ועלתה עמה ארצה מאתיופיה בגיל צעיר מאוד, עוד בהיותה של האם קטינה. הקשר ביניהן היה הדוק מאוד, כשהמנוחה הייתה לאמה גם בת, גם חברה וגם משענת לחיים. כן שימשה המנוחה דמות מרכזית עבור אחיותיה ואחיה הקטינים. מותה של המנוחה הותיר במשפחה חלל עצום, תחושות אבדן וכאב קשים מנשוא, חוסר אונים, ואף פחד ואימה. החשיפה התקשורתית של הפרשה רק הוסיפה למכאובה של המשפחה. הפגיעה באמה של המנוחה היא הקשה מכול. בלשונה שלה: "אני עם חור בלב, שכלום לא יכול למלא אותו".
- עורכת התסקיר העריכה, שכל בני המשפחה יידרשו לטיפול ושיקום ארוכי טווח, וכי ענישה כבדה והולמת תסייע להם לעבד את האבל ולהוביל לתהליך טיפולי ושיקומי כאמור. כן המליצה בתסקיר משלים על חיוב בפיצויים כדי לסייע בכך.

אמה של המנוחה הביעה את כאבה אף בפנינו, במהלך הדיון. כן ביקשה כי נסייע בידה, במתן המלצה לרשויות, להתיר את עליית אמה שלה ארצה, על מנת שלא תיוותר לבדה כפי שהיא חשה מאז הירצחה של בתה המנוחה.

4. ב"כ המאשימה ביקשה אותנו, בטיעון בעל פה ובטיעון משלים בכתב, כי נורה על פיצוי בשיעור המירבי לפי החוק לכל אחת ואחד מבני המשפחה - לאמא, לאחיות ולאח הקטינים. הפרקליטה המלומדת עמדה על כך שכל אחת ואחד מבני המשפחה האמורים הוא בגדר "נפגע עבירה", ולכן ניתן לפסוק לכל אחת ואחד מהם בנפרד את הסכום המירבי לפי החוק, גם אם סך כל הפיצויים שייפסקו לכולם יחדיו יעלה במצטבר על הסכום המירבי. כאסמכתא לטיעוניה הפנתה אותנו הפרקליטה למספר פסקי דין של בית המשפט העליון, שאישרו גזרי-דין של בתי משפט מחוזיים - אומנם ללא דיון בסוגיה זו לגופה - ושם נפסקו פיצויים גם לבן הזוג, גם להורים, גם לילדים, וגם לאחים של מי שנרצח; כאשר לכולם או לחלקם נפסקו פיצויים בסכום המירבי; וכאשר הסכום הכולל של הפיצויים שנפסקו לכל בני המשפחה עלה על הסכום המירבי פי כמה. מבין האסמכתאות שהובאו נציין במיוחד את ע"פ 1508/14 **חבני נ' מ"י** (24.8.15); ע"פ 8704/09 **באשה נ' מ"י** (11.11.12); ע"פ 9623/07 **ברקאי נ' מ"י** (30.6.10).

בנסיבות תיק זה, ובמיוחד בשים לב לנאמר בתסקיר, הוסיפה ב"כ המאשימה וטענה, כי לא רק שניתן, אלא גם ראוי ונכון לפסוק לכל אחת ואחד מבני המשפחה את הפיצוי המירבי.

עוד ציינה הפרקליטה, כי בשים לב לעובדה שהנאשם לא נטל אחריות ולא הביע צער וחרטה על מעשיו - מתקיימת גם תכלית עונשית בהטלת פיצוי על הצד הגבוה.

ב"כ המאשימה הפנתה אותנו להלכה הפסוקה, שאי יכולתו של הנאשם לשלם את הפיצוי איננה שיקול לעצם הטלתו או לקביעת שיעורו.

כן ביקשה ב"כ המאשימה, בהסכמה, שכלל שייפסקו פיצויים למשפחה, יהיה שיעורם אשר יהיה - ייוחדו מתוכם סכומי פיצוי לאחיות ולאח הקטינים בנפרד, כדי לאפשר את הפעלת מנגנון הגבייה של סכום המינימום לנפגעים קטינים לפי סעיף 3א לחוק המרכז לגביית קנסות ואגרות והוצאות, התשנ"ה-1995.

5. ב"כ הנאשם השיבה לעניין הפיצויים בטיעון קצר בעל פה, וכן ובעיקר בהשלמת טיעון בכתב. עמדתה של ההגנה היא, כי יש לחייב את הנאשם לפצות את כל בני משפחת המנוחה בסכום כולל בשיעור הסכום המירבי הקבוע בחוק, לא פחות ולא יותר.

(נציין, כי במהלך טיעוניה בע"פ, הפנתה אותנו הסנגורית לגזר-דין של נאשם שהורשע ברצח וחויב בסכום פיצויים כולל נמוך מהמירבי; אך בטיעוניה שבכתב לא עמדה יותר על העתירה לחיוב מופחת, והסכימה לחיוב לטובת כל בני המשפחה בסכום כולל שהוא הסכום המירבי).

לטענת הסנגורית, הרציונל המרכזי שבבסיס החיוב בפיצויים לפי סעיף 77 לחוק הוא רציונל אזרחי-נזיקי; והתכלית המרכזית היא מתן סעד מידי לקורבן העבירה וסיוע בגבייה, לא במקום התביעה האזרחית וכמיצוי שלה, אלא כפיצוי "על חשבון" וכקיצור דרך.

לגישתה, כך הם הדברים גם כאשר מדובר בפיצויים במקרה של גרימת מוות בעבירה, לרבות במקרה של רצח. ניתן אמנם לחייב את העברין לפצות גם את בני משפחתו של מי שנרצח, למרות שלא הם "הקורבן" - אך זאת רק בגדר ומכוח הרציונל האזרחי האמור, כשזכות בני המשפחה נגזרת מזכות העיזבון, וכשהם באים בנעליו של הקורבן המנוח. הסנגורית הפנתה אותנו בהקשר זה לשני פסקי-דין של בית המשפט העליון - ע"פ 5761/05 **מנדלאוי נ' מ"י** (24.7.06), וע"פ 2196/10 **אגבריה נ' מ"י** (8.3.12), ולהלן: פרשות "**מנדלאוי**" ו"**אגבריה**" (בהתאמה).

אלא שאליבא דב"כ הנאשם - הפועל היוצא מכך הוא, שהסכום הכולל והמצטבר של הפיצויים שניתן לפסוק לכל בני משפחת המנוח, אינו יכול לעלות על סכום הפיצויים המירבי שנקבע בסעיף 77 לחוק. כך, משום שהפיצוי לפי סעיף 77 לחוק מיועד לקורבן העבירה, קרי למנוח; ובני המשפחה שזכאים לפיצוי בנעליו ומכוחו בלבד, אינם יכולים להיות זכאים ליותר ממה שהוא היה זכאי לו. וכיוון שהמנוח היה זכאי לכל היותר לסכום המירבי - כך גם כל בני משפחתו יחדיו.

דיון והכרעה

6. סעיף 77 (א) לחוק העונשין מורה כהאי לישנא:

"הורשע אדם, רשאי בית המשפט לחייבו, בשל כל אחת מן העבירות שהורשע בהן, לשלם לאדם שניזוק על ידי העבירה סכום שלא יעלה על 258,000 שקלים חדשים לפיצוי הנזק או הסבל שנגרמו לו".

7. המחלוקת העיקרית בענייננו נסבה על אופן יישומה של הוראת סעיף 77 לחוק בדבר הגבלת הפיצויים לסכום מירבי. והשאלה המפורשת העומדת להכרעה היא זאת:

כלום ניתן לחייב את הנאשם לשלם פיצויים למספר נפגעים מהעבירה, כך שסך כל הפיצויים שייפסקו לכולם יחדיו יעלה על הסכום המירבי שקבוע בסעיף?

8. שאלה זו לא נדונה ולא הוכרעה לגופה עד היום, למיטב ידיעתי.

ב"כ המאשימה אמנם הציגה בפנינו מספר מקרים שבהם נעשה הדבר בפועל, ונפסקו פיצויים למספר נפגעים בסכום כולל העולה על הסכום המירבי. מדובר בפסקי דין מחוזיים, לרבות של מותבנו, שאושרו בערעור. אך השאלה המפורשת שהועלתה כעת לענין חוקיות הדבר, לא הועלתה באף אחד מהם.

9. באחד המקרים האחרונים בהם פסקנו כך במותבנו (תפ"ח 50330-11-13 **מ"י נ' פלוני**), הוגש ערעור לבית המשפט העליון (ע"פ 1076/15 **פלוני נ' מ"י**).

ביום 30.11.15 ניתן פסק דין חלקי בערעור, הדוחה את כל שאר ההשגות שבערעור, אך שאלת הפיצוי מעל לסכום המירבי הועלתה שם ונותרה להכרעה. בית המשפט העליון הפנה את העניין לקבלת עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה, ואח"כ להשלמת טיעון של הנאשם (המערער) ושל בנותיה של המנוחה (המשיבות הנוספות) שזכו בפיצויים. כיוון שנראה כי עומדת להינתן באותו ערעור החלטה עקרונית בעניין, מעדיפים היינו להמתין לאותה הכרעה. אך בשים לב ללוחות הזמנים הצפויים, ולחובתנו להכריע בעניין שבפנינו בהקדם, כאשר הנאשם עצור זמן רב, וכאשר יש

חשיבות לסיום הדין במהרה גם מבחינתה של משפחת המנוחה - ראינו עצמנו מחויבים להחליט בעניין בטרם תיפסק הלכה בבית המשפט העליון.

10. נפנה, תחילה, למושכלות יסוד בדבר תכליתם וטיבם של הפיצויים לפי סעיף 77 לחוק.

מדובר בפיצויים מיוחדים הנושאים אופי מורכב. בראש ובראשונה אלה פיצויים אזרחיים מובהקים, שנועדו לפצות את מי שנפגע בעבירה על סבלו ונזקו. אך יש לפיצויים אלה גם תכלית חברתית דיונית נלווית, לתת לנפגעי העבירה סעד מידי ומנגנון גבייה נוסף עד למיצוי ההליך האזרחי, ולעיתים אף כדי לייתר אותו. ויש לפיצויים אלה גם תכליות השאובות מהמשפט הפלילי - הבעת עמדתה הערכית של החברה וסלידתה ממעשה העבירה; ביטוי לשיתופו של נפגע העבירה בהליך הפלילי; ואף ראשית היטהרות של הנאשם. וראו: רע"פ 2976/01 **אסף נ' מ"י** פ"ד נו (3) 418 (2002); רע"פ 9727/05 **פלוני נ' מ"י** (8.8.07), ולהלן: פרשות "**אסף**" ו"**פלוני**" (בהתאמה).

11. מדובר בהוראת חוק מיוחדת, *suī generis*. ליבה נטוע במשפט האזרחי, אך היא משלבת, כאמור, תכליות נוספות מהמשפט הפלילי. ואולם אף כנורמה אזרחית, אין היא מעמידה זכות נזיקית "רגילה" אלא זכות "מיוחדת", *ex lege*, כפי שנפסק בעניין **אסף**. כך במהות שלה, כך בפרוצדורה שלה, וכך גם בהגבלה הכספית שלה.

12. מכל מקום, המוקד הברור של הוראת הפיצויים בסעיף 77 לחוק הוא בנפגעי העבירה וברצון לסייע להם. על כך הדגש. לשם מאיר הזרקור. ומכך גם נגזרת דרכנו הפרשנית לעניין סעיף 77, כפי שנפסק בעניין **פלוני**.

יפים לכך דבריו של השופט חשין (כתוארו אז) בפרשת **אסף**, שם, בעמ' 476:

"הוראת סעיף 77 לחוק העונשין ראוי שנעודד את השימוש בה ככל הניתן.

...

אכן, ראויים הם הקורבנות והנפגעים כי בית-המשפט יהיה להם לעזר, שהרי בית משפט אם ואב ואפוטרופוס היה להם. וברוח זו של עידוד נאמר אנו, שראוי אף לנו כי נפרש את הוראת סעיף 77 לחוק העונשין בליברליות. ראויים הם הנפגעים וקורבנות העבירות כי נעשה כן."

(ההדגשות שלי - ר.א.).

וזאת נראה, כי פרשנות ליברלית ומרחיבה לטובת הניזוקים איננה פרשנות מגמתית מידי או פרשנות בלתי מאוזנת. שהרי "כרטיס הכניסה" לתחומי סעיף 77 לחוק הוא שהנאשם כבר הורשע בדין (או שנפסק שהוא ביצע את העבירה), וכעת עניין לנו רק ב"תיקון" של תוצאות מעשיו ("תיקון" שאינו מתקן באמת) על ידי פסיקת פיצויים לניזוקים.

13. ומעקרונות פרשניים כלליים, לעניין שלפנינו.

סעיף 77 לחוק קובע, כאמור, כי ניתן לחייב "**אדם שהורשע**" לשלם "**לאדם שניזוק על ידי**

העבירה סכום **"שלא יעלה על 258,000 ₪"** וזאת לשם **"פיצוי הנזק או הסבל שגרם לו"**.

הסעיף מדבר, אפוא, באדם שחייב בפיצוי (הנאשם שהורשע), באדם שזכאי לפיצוי (מי שניזוק על ידי העבירה), במהות הפיצוי (פיצוי על נזק וסבל שנגרמו לניזוק), ובתקרה כספית לפיצוי (הסכום המירבי).

והוראות ומרכיבים אלה צריכים ביאור ופרשנות כדי לסייע בידינו במתן תשובה לשאלה שבמחלוקת.

14. **"אדם שניזוק על ידי העבירה"** - מונח זה רחב יותר מ"קורבן העבירה" בדיני העונשין, שהערך המוגן בעבירה נועד להגן על עניינו. מונח זה אף רחב יותר מ"נפגע העבירה" כמשמעותו בחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, במובן זה שאינו מצומצם לרשימה הסגורה של בני משפחה המנויה בחוק זה. וראו: פס"ד **אגבריה** הנזכר, בסעיף כ"ב לפסק דינו של השופט רובינשטיין.

הדבר נובע מהגישה הפרשנית המרחיבה שבה יש לנקוט לפי הלכת **אסף** והלכת **פלוני**; היינו פרשנות ששמה במוקד את עניינם של הניזוקים הזכאים לפיצויים, ומרחיבה לטובתם.

15. בדרך כלל לא יהיה פער בין "הניזוק מהעבירה" לבין "קורבן העבירה". כך למשל, בגניבה יהא זה בעל הרכוש, ובתקיפה האדם שהותקף.

ואולם עבירות ההמתה ידגימו את הפער בין השניים. "קורבן העבירה" הוא המנוח, בעוד שבני משפחתו הם בגדר "מי שניזוק מהעבירה" וזכאים לפיצויים - ובכלל אלה האישה, הילדים, ההורים ואף האחים והסבים. הרשימה אינה סגורה, אך כפופה כמובן לשיקול דעת ולמידתיות; ובדרך כלל נימנע מפיצוי של בני משפחה רחוקים יותר, כאשר ישנם בני משפחה מקרבה ישירה והדוקה יותר.

16. מהות הפיצוי - מבחינת הניזוק

אמת, בני המשפחה זכאים לפיצויים גם בנעליו של המנוח, כיורשיו הזכאים לעזבונם - אך זכותם עומדת גם, ולא פחות מכך, על רגליים "עצמאיות" משלהם. זו היא ההלכה שנפסקה בפסה"ד בפרשות **אגבריה ומנדלאוי**, שאליהם הפנתה הסגורית - ולא כפי שטענה, כאילו הזכות של בני המשפחה מצומצמת אך ורק לזכות העיזבון. ומספר טעמים יש לדבר.

ראשית ועיקר, התכלית העיקרית לפיצוי לפי סעיף 77 לחוק היא לפצות את הניזוק על הנזק והסבל שלו; ובמקרה של בני משפחת המנוח, הרי מדובר בראש ובראשונה בכאבם ובצערם האישי על מות יקירם, ובהוצאותיהם הצפויות לטיפול נפשי ולשיקום (בנוסף, כמובן, לאובדן תמיכה מהכנסות צפויות של המנוח, ולאובדן הנאת החיים שלו).

שנית, לעיתים בני המשפחה הזכאים לפיצוי כלל אינם יורשים של המנוח, ויעיד המקרה שבפנינו. הרי הכול הסכימו בפנינו, שהאחיות והאח יקבלו פיצויים (יהא שיעורם אשר יהא), כמי שניזוקו מהעבירה - ואולם לפי דיני הירושה אין הם יורשים את אחותם המנוחה, והאמא היא היורשת היחידה.

ושלישית, הרי כבר עמדנו על כך שלפיצויים לפי סעיף 77 לחוק יש גם תכליות מהמשפט הפלילי,

אף אם מדובר בתכליות המשניות - ואלו מרחיבות את התשתית הרעיונית לפיצויים אלה.

17. נקודת המוצא לדיוגנו תהא, אפוא, כי לצורך פרשנות דין הפיצויים לפי סעיף 77 לחוק במקרה של עבירת המתה - בני משפחת המנוח הם אלה ש"ניזקו מהעבירה"; הם אלה שזכאים אישית לפיצויים; ואותם פיצויים נועדו לפצותם, בראש וראשונה, על "הנזק והסבל" שלהם.

18. הגבלת הפיצויים לסכום המירבי

מכאן נפנה לסוגיה שבמרכז הדיון: הגבלת הפיצויים לפי סעיף 77 לסכום המירבי.

מה התכלית של הגבלת הסכום? מה טעם בה? ועל מה היא נסבה?

19. במחשבה ראשונית, ניתן היה להניח, שבעוד שהזכות לפיצויים מתמקדת בזכאי להם, קרי בניזוק - תתמקד הגבלת הפיצויים בחייב, קרי בנאשם לבדו, וכי היא נועדה להגן עליו מפני חיובים שלא היה חב בהם אלמלא סעיף 77 לחוק.

ולא היא.

ראשית, פיצויי סעיף 77 לחוק אינם ממצים את זכות התביעה האזרחית ואף אינם חופפים לה, כפי שנפסק והוסבר במפורש בסעיפים 19-23 לפסה"ד בעניין **פלוני**. ואמנם, המקרה האופייני, אף שלא הבלעדי, הוא כאשר פיצויי סעיף 77 לחוק מהווים מעין "מקדמה" או תשלום "על חשבון" הפיצויים האזרחיים שבהליך האזרחי. מכאן נובע, שהגבלת הסכום בסעיף 77 לחוק לא באה למנוע מהנאשם חשיפה לחיוב גדול יותר מהקבוע לפי הדין - שכן בלאו הכי הוא עשוי לחוב במסגרת ההליך האזרחי בסכומים העולים על הסכום המירבי לפי סעיף 77 לחוק.

שנית, אפשר גם שהחיוב לפי סעיף 77 לחוק יעלה על החיוב לפי הדין האזרחי ובהליך האזרחי - בשל התכליות הלב-אזרחיות של סעיף 77, ובשל האופי האזרחי העצמאי של פיצויי סעיף 77 לעומת הפיצויים בדיני הנזיקין הכלליים. ושוב, יוכיח המקרה שלפנינו, כפי שהודגם לעיל, שכן הכול מסכימים, שאחיותיה ואחיה של המנוחה יקבלו פיצוי בענייננו, למרות שלפי הדין האזרחי הכללי אין הם יורשים, ולא נטען שהם תלויים, ולכן אינם זכאים לפיו לכל פיצוי.

ושלישית, וכפי שנפסק באופן פוזיטיבי בפרשות **פלוני**, **מגדלאוי ואסף** לעניין הטעם להגבלת הפיצוי בסעיף 77 - הדבר נובע ממגבלות ההליך הפלילי עצמו (ולא מהתמקדות בהגנת הנאשם).

אמרה זאת הנשיאה בינינו, בסעיף 21 לפסה"ד בעניין **פלוני**:

"הפיצוי לפי סעיף 77 הינו פיצוי מוגבל, הכפוף לתקרה הקבועה בחוק שאין לחרוג ממנה... ולא בכדי - הפיצוי לפי סעיף 77 לחוק הינו פיצוי המותאם להליך הפלילי שבמסגרתו הוא ניתן; מדובר בפיצוי שאינו מחייב הליך של הוכחת נזק, ואשר נפסק בהתאם להתרשמותו והערכתו של בית המשפט בדרך כלל על פי נתונים המובאים בפניו שלא על דרך ההוכחה המקובלת בהליך האזרחי".

וכן ראו דברי השופט רובינשטיין בסעיף ח (5) לפסה"ד בעניין **מגדלאוי**:

"התקרה נחוצה על מנת שלא יטושטש יתר על המידה הגבול שבין המשפט הפלילי לאזרחי, ובכל תיק יאלץ להתנהל מעין משפט אזרחי, בניגוד לרוח הלכת קליינמן, ולמען לא יאבד בית המשפט הפלילי בסבך החישובים והאומדנים".

20. כאשר באים אנו לשלב את המגמה הפרשנית המרחיבה של סעיף 77 לטובת הניזוקים, את זכותו העצמאית של כל אחת ואחד מבני משפחת המנוח לפיצוי מהנאשם, ואת הרציונל ההליכי (ולא הפרסונאלי) של הגבלת סכום הפיצויים - דומני כי המסקנה לעניין מושא ההגבלה מתבקשת מאליה.

הדגש איננו מושם על הנאשם גרידא, ועל סך כל חיוביו. הדגש הוא על ההליך ומגבלותיו, ועל מה שנכון וראוי לפסוק בהליך כזה בין שני הצדדים להליך, קרי בין הנאשם החייב בפיצוי מצד אחד, לבין הניזוק הזכאי לפיצוי מצד שני.

פירושה הנכון של ההגבלה הוא, שמכיוון שבהליך הפלילי אין שמיעת ראיות מלאה ואין טיעון כמותי מפורט לעניין הנזק - לא יהיה נכון לקבוע פיצויים בין החייב לזכאי, במסגרת אותו הליך פלילי, בסכום שעולה על תקרה מסוימת. כך נעשה איזון בין האינטרסים של החייב מזה ושל הזכאי מזה, בשים לב למגבלות הראייתית והדיונית של ההליך הפלילי.

21. כך בדרך כלל.

אך מהו הדין כאשר יש ריבוי ניזוקים מאותו מעשה עבירה?

22. אפתח בדוגמא שאיננה מערבת עבירת המתה.

הנח כי פלוני הורשע בזריקת רימון לעבר רכב נוסע ובגרימת חבלה לארבעת נוסעי הרכב. כל אחד מהארבעה נפצע קשות, והמדינה מבקשת לחייב את הנאשם לפצות כל אחד ואחד מהם.

כלום יעלה על הדעת להגביל את הפיצוי לכל אחד מהם לרבע מהסכום המירבי, רק על מנת שהנאשם לא יחויב באותו הליך בסכום העולה על כך?

דומני שהתשובה השלילית ברורה מאליה.

23. ענייננו שלנו אינו שונה.

מעת שקבענו, שלכל אחת ואחד מבני המשפחה זכות עצמאית משלו לפיצוי על נזקו וסבלו - עניין לנו במקרה פרטי של ריבוי ניזוקים. כמו כן, העובדה שקורבן העבירה (המנוחה) היא אחת בלבד, אינה מעלה ואינה מורידה דבר לעניין זה; שהרי סעיף 77 לחוק עוסק בפיצוי הניזוקים ולא בפיצוי הקורבן.

24. אינני מתעלם מהקושיה - מה יהא הדין אם פלוני הורשע ברצח או בהריגה של אלמוני, ואלמוני הותיר אחריו 12 ילדים? כלום נאפשר פסיקת פיצויים בסכום כולל הגדול פי 12 מהסכום המירבי?

נזכור ונזהיר את עצמנו כי hard cases make bad law. לכן, גם "מקרה קשה" זה לא ישנה את הדין לעניין תחולתה הנפרדת של התקרה הסטטוטורית, בהתייחס לפיצויים שבין הנאשם לבין כל ילד ניזוק בנפרד. אלא שהתשובה המעשית לקושי המודגם לעיל מצויה באופן הפעלת שיקול הדעת השיפוטי בפסיקת הפיצויים בתוך מגבלות התקרה, כפי פרשנותה הנכונה, ועל כך בהמשך.

25. הגבלת הפיצויים במקרה של ריבוי ניזוקים - המסקנה הסופית

במקרה של נאשם אחד וריבוי ניזוקים, אזי למרות שבצד החייב יש לנו אדם אחד בלבד - מנגד ניצבים מספר ניזוקים, שכל אחד מהם עומד בפני עצמו, לכל אחד מהם נזק וסבל משלו, וכל אחד מהם זכאי לפיצוי משלו כדי לנסות ולסייע לו בשיקומו.

היריבות לעניין פיצויי סעיף 77 במקרה כזה תהיה יריבות מפוצלת, בריבוי חזיתות - כאשר בכל חזית יעמדו הנאשם מזה ואחד הניזוקים מזה. וכמו ריבוי החזיתות לפי מניין הניזוקים, כך גם מגבלות ההליך הפלילי בהקשר לפסיקת הפיצויים מתייחסות לכל חזית כזו בנפרד.

לכן, ולאור כל המובא בחוות דעתי זו לעיל - מסקנתי היא שהגבלת הסכום הסטטוטורית צריכה לחול בכל חזית וחזית בנפרד, ביחסים שבין הנאשם לבין כל אחד מניזוקיו בנפרד, ולא באופן כולל.

כך נהלום את תכלית ההסדר שנקבע בסעיף 77 לחוק, בדרך של פרשנות ראויה לטובת הניזוקים. כך נישם כהלכה את הרציונל של הגבלת סכום הפיצוי, לפי מגבלות ההליך ולא לפי מידותיו של הנאשם.

ובאופן אופרטיבי לענייננו - אין כל מניעה שסך כל הפיצויים שייפסקו לכל בני משפחת המנוחה יעלה על הסכום המירבי, ובלבד שסכום הפיצויים לכל אחת ואחד מבני המשפחה בפני עצמו לא יעלה על אותו סכום מירבי.

26. שיקול הדעת בפסיקת הפיצויים

סמכות לחוד, ואופן הפעלתה לחוד.

תקרת פיצויים סטטוטורית לחוד, ושיקול דעת בפסיקת פיצויים לחוד.

כפי שציינתי לעיל, "מי שניזוק מהעבירה" לצורך פיצויי סעיף 77 במקרה של עבירת המתה הם בני משפחת המנוח, והרשימה אינה סגורה.

יחד עם זאת הוספתי, כי לא ניטה להפעיל סמכות זאת, מבחינת מעגל הזכאים לפיצוי, באופן טכני ושרירותי. בדרך כלל, בהתקיים בני משפחה ממעגל הקרבה הראשון, לא נורה על פיצוי לטובת בני המעגלים הרחוקים יותר.

כך לעניין מעגל הזכאים, וכך ביתר שאת לעניין הסכומים.

ככלל אצבע ניתן לומר, כי בעבירות רצח, כאשר יש משקל מיוחד להבעת סלידתה של החברה מהמעשה הנפשע - נפסוק בדרך כלל פיצויים בסכום המירבי לפחות לאחד מבני משפחת המנוח. לעיתים נפסוק את הסכום המירבי אף למספר בני משפחה קרובים מאד, ומאותה רמת קרבה. ויש ונפסוק את הסכום המירבי לבעל הקרבה הרבה ביותר, במיוחד כשהוא ראש המשפחה הגרעינית

שנותר בחיים, ונפסוק סכומים נוספים אך פחותים למספר קרובים אחרים. כן נביא בחשבון את שאלת ההשתייכות של מספר מהניזוקים המפוצים לאותה משפחה גרעינית. עוד נתחשב בנזקים מיוחדים ובצרכים מיוחדים של מי מהניזוקים.

מכל מקום אדגיש, כי אין מדובר בכללים נוקשים, אלא בהפעלת שיקול דעת. כל מקרה יידון לפי נסיבותיו, כאשר יש להיות ער גם לתוצאה הכוללת, ויש לפסוק את הפיצויים בשום שכל ובסבירות.

27. עוד אזכיר את ההלכה הפסוקה, שאינה במחלוקת בין הצדדים, כי מצבו הכלכלי של הנאשם איננו מהווה שיקול בפסיקת פיצויים לפי סעיף 77 לחוק ובקביעת שיעורם.

כן אציין, שכאשר אין לנאשם כל יכולת כלכלית - אין גם טעם להורות על הסדר תשלומים, שאינם ריאליים אף הם. בנסיבות כאלה ראוי לחייב בתשלום אחד במועד קרוב וסביר, וראוי להותיר את כל עניין הגבייה, ופריסת תשלומים בכלל זה, למרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות.

28. מן הכלל אל הפרט

בענייננו, בשים לב לכך שהנאשם רצח את המנוחה בכוונה תחילה, ובשים לב לנזקים ולסבל הקשה מנשוא שהסב לאמה של המנוחה, וכן לאחיותיה ולאחיה הקטינים, ולצרכים הטיפוליים והשיקומיים, הכול כמפורט בתסקיר על אודות המשפחה ובפסק דיננו זה לעיל, ותוך מדרג מתבקש בנסיבות העניין בסכומי הפיצויים שיש לפסוק לאמא, לאחיות ולאח - **אציע לחבריי למותב לחייב את הנאשם בפיצויים למשפחת המנוחה כמפורט להלן:**

לאמה של המנוחה - ₪ 258,000;

לאחיות ולאח הקטינים - ₪ 80,000 לכול אחת ואחד;

כך שבסה"כ יעמדו הפיצויים על סכום כולל של ₪ 498,000.

הסכומים המיועדים לקטינים יועברו לידי האמא, שתשמרם עבור כל אחד מהם עד הגיעו לגיל 18 (למעט כספים שתוציא קודם לכן, לפי שיקול דעתה, לשם טיפול בקטינים).

הנאשם יפקיד את כל סכומי הפיצויים בקופת בית המשפט עד יום 1.3.16.

הפרקליטות תעביר למזכירות את פרטי חשבונה של האם.

רמי אמיר, שופט

השופטת ליאורה ברודי:

אני מסכימה.

ליאורה ברודי, שופטת

השופט מנחם פינקלשטיין :

אני מסכים למסקנתו של חברי השופט רמי אמיר, ומנימוקיו, כי במקרה של ריבוי ניזוקים - הגבלת הסכום הסטטוטורית חלה לגבי כל ניזוק, ואין מקום לפרשנות, שלפיה במקרה של ריבוי ניזוקים, לא יוכל סכום הפיצויים המצטבר שייפסק להם לעלות על הסכום המקסימלי הקבוע בסעיף 77 (א) לחוק העונשין. אני מסכים גם להצעתו של חברי בדבר שיעור החיוב בפיצויים במקרה זה.

**השופט מנחם פינקלשטיין,
סג"נ אב"ד**

התוצאה :

1. אנו מטילים על הנאשם עונש מאסר עולם, שיימנה מיום מעצרו 27.3.13.

2. החיוב בפיצויים - כאמור בפסק דינו של השופט רמי אמיר, סעיף 28.

שמענו את בקשתה של אם המנוחה לעניין העלאת אמה שלה ארצה. עניין זה אינו בסמכותנו אלא בסמכות רשויות ההגירה במשרד הפנים. על אמה של המנוחה לפנות בעניין זה לאותן רשויות, וחזקה על הרשויות שישקלו את בקשתה ההומניטרית באופן ענייני וברגישות ראויה.

הודעה זכות ערעור לבית המשפט העליון תוך 45 יום מהיום.

הדיון מתורגם לנאשם ע"י מתמחה מהפרקליטות, ובהמשך ע"י הסניגורית.

ניתן והודע היום י"ט טבת תשע"ו, 31/12/2015 במעמד הנוכחים.

רמי אמיר, שופט

ליאורה ברודי, שופטת

השופט מנחם פינקלשטיין, סג"נ
אב"ד

הוקלדעלידידליהשטרן